

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P. GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

Entered as second-class matter December 6, 1927, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL. 25. FEBRUARJA, (FEBRUARY 25, 1932.)

Published weekly at
3639 W. 26th St.

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

VEČINA OBEH STRANK PROTI POMOČI BREZPOSELNIKOM

POSLANCI, IZVOLJENI OD LJUDSTVA, PLJUJEJO NA DELAVSTVO IN FARMARJE

Senat poslušen sluga kapitalizma.—Tri milijarde korporacijam, toda niti centa v pomoč nezaposlenim

Tri milijarde vsega skupaj je določil kongres v prid velikih bank, železnic in drugih korporacij, toda niti centa v pomoč brezposelnim delavcem.

Senatorja Costigan in LaFollette sta predlagala, da naj se dovoli od imenovane vsote \$375,000,000 brezposelnim v direktno pomoč, in ravno toliko vsoto pa se bi razdelilo med države za gradnjo cest, skupaj v direktno in indirektno pomoč brezposelnim \$750,000,000.

Debata o tej predlogi je bila burna. LaFollette je argumentiral, da je dežela veliko bolj dolžna pomagati bednemu delavcem, kakor pa bogatinom, ki posejujejo delnice korporacij.

Glasovanje o tej predlogi je prišlo na vrsto 16. februarja ponoči. Trustjanski interesi so zmagali, kot običajno, kajti 48 senatorjev je glasovalo proti, namreč 27 republikancem in 21 demokratov. Kakor vselej, tako se je tudi ob tej priliki pokazalo, da ni med republikanskim in demokratsko stranko nobene razlike.

Za predlogo je glasovalo 35 senatorjev, med njimi 15 republikancev, 19 demokratov in Shipstead iz Minnesote. V tem številu so vsi takozvani nedovisi progresivci in pa tisti senatorji, ki so se bali zamere pri volilcih, pa bi radi, da so prihodno jesen zopet izvoljeni!

"Pozna se vam, da znate ubogati in da razumete skrivna povelja," je dejal republikanski-demokratski večni senator LaFollette. "Ko ste dobili migljaj, da je treba postavo za ustavnitev federalne kreditne korporacije v pomoč velenjini sprejeti brez odlašanja, ste to storili."

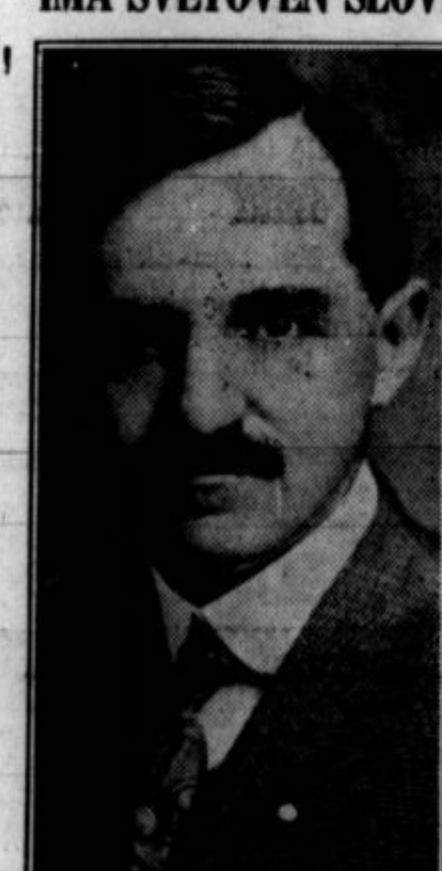
Milwaukee župan Hoan je v svojem govoru v klubu časnikev v Chicagu prošli teden dejal, da naj ljudstvo nikar ne pričakuje od izvoljenih uradnikov delovanja ljudstvu v korist, če so dotični uradnikom založili kampanjske fonde privatni interesi. Kapitalisti prispevajo za agitacijo republikancem in demokratom zato, da dobe te vsote nazaj stotero povrnjene. Dokler masa volilcev tega ne bo razumela, bo v zbornicah nemoteno gospodariła večina, ki jo ima na vrvici ameriški kapitalizem.

Senator Copeland iz New Yorka, ki je glasoval za La-

VSE,
KATERIM JE
naročnina
potekla,

samo pred par dnevi
o tem obvestili.

Zanašamo se,
da jo vasi obnovite
ko hitro mogoče!

Zupan Daniel W. Hoan je na čelu administracije milwaukeeškega mesta že mnogo let.

Vsled vzornega gospodarstva je postal znan širom Zed. držav. Soc. stranka ga je v županski urad znova nominirala. Primarne volitve bodo 15. marca, končne volitve pa 5. aprila. "Nestrankarji", kot se v Milwaukeeju imenujejo republikanci in demokratje, vodijo v sedanji kampanji proti Hoanu in vsem socialistom silovit boj, a tudi socialisti ne drže v agitaciji rok križem.

Ogrski socialisti hočejo zmago

Socialistična stranka na Ogrskem je lani napredovala s 101 na 219 lokalnih organizacij. Njihov voditelj Karl Poyer je nedavno v javnem govoru izjavil, da hočejo zmagati, in v ta namen se bodo poslužili kakršnihkoli sredstev.

SLIKA Z MANEVROV NA HAVAJSKIH OTOKIH

Ameriška vojna mornarica, zračna flota ter mornarična pehota se je prošle tedne zbrala pri Havajskih otokih v svrhu vojnih manevrov, o katerih je ameriško časopisje veliko pisalo. Manevri so vzbujali tudi svetovno pozornost, ker so se vrili tako bližu Japonske v času, ko je slednja najbolj razvila svojo agresivnost na Kitajskem. Na tej sliki so vojni aeroplani in vojne ladje, ki so bile razdeljene v obrambni ter napadalni del. Edino na močna država, s katero se Zed. države na Pacifiku radi imperialističnih tendenc lahko zapletajo v vojno, je Japonska. Manevri so se vrili tokrat še posebno v namenu, da se ameriška vojna mornarica in zračna flota prav za eventualni spopad z Japenci.

VLOGE V BANKAH SO ZMANJŠANE NAD 10 MILIJARD DOLARJEV

Vloge v ameriških bankah so lani nazadovale več ko deset milijard dolarjev, ostala imovina narodnih (national) bank pa dve milijardi. Koliko je nazadovala imovina (izven vlog) državnih (state) bank, zdaj ni že znano.

Vloge v national bankah so lani padle \$3,627,299,000. V prešlem letu je prepadlo, ali prenehalo s poslovanjem, 655 narodnih bank. John W. Pole, kontroler of the currency, ki je objavil te podatke, domnevava, da je okrog polpruge milijardo dolarjev od dvajsetih vlog zdaj skritih po domovih in v varnostnih shrambah v bankah, ker je ljudstvo izgubilo zaupanje v denarno zavedo.

Ta skriti denar bo zdaj skušala dobiti vlada, ki bo ljudstvu ponudila v prodajo svoje obveznice.

Velika večina ljudstva je brez vsakih denarnih sredstev, deloma ker so ljudje prihranke potrošili vselej brezposelnosti, in deloma ker so jih izgubili v bankah ali pa so jih jim odvzeli v "dobrih časih" agentje z lotami, delnicami in drugim, kar so jim že mogli prodati.

Vzrok nazadovanju vlog pa imajo banke v svoji posesti že vedno okrog 55 milijard dolarjev, kar je ogromna vsota. Denarja je torej mnogo, toliko kot ga je bilo, le da je v poseti čezdalje manjšega števila ljudi.

BORBA ZA OHRANITEV REPUBLIKE IN WEIMARSKE USTAVE V NEMČIJI

Stari Hindenburg spet kandidira. — Demokratske stranke v koaliciji vsled strahu pred fašizmom

Nemčija je politično zelo drugega kakor iti samostojno nestabilizirana dežela. Krivo v boj, socialna demokracija pa temu je nerešeno vprašanje rebo zaeno z drugimi republikanci, vztrajanje Francije pri skimi strankami skušala pripometi k zmagi sedanjemu predsedniku, katerega smatrajo za edino dovolj močno osebnost v nemškega nacionalizma pod fašistično firmo, ki grozi vsak čas strmoglavit republiko in proglašati diktaturo po Mussolinijem v soroku.

Adolf Hitler, vodja nemških fašistov, obljubuje, da bo njegovo prvo delo, ko dobi vlado, da dobi večino glasov njihovih kandidat, bi se podali fašisti v vso silo v boj. Ali boje se poraza, ki bi na njihove pristaže neugodno vplival, zato še nimajo v teh volitvah točno določene takatike. Vedo le, da hčete vlado, in če je ne dobe z volitvami, se bodo, če bo prišlo, poslužili sile.

Mandžurija, dežela miru

Po osvojitvi Mandžurije je poveljstvo japonske armade imenovalo v civilne urade sebi naklonjene Kitajce. Ti uradniki so po tajnem dogovoru z Japonci proglašili Mandžurijo za samostojno deželo in ji dali ime Ankuo (dežela miru). Novi japonski protektorat, kar je Mandžurija po japonski invazijski v resnicu postala, je po površini še enkrat večji kot Japonska in šteje 30,000,000 prebivalcev.

Theoretično je Mandžurija v smislu proglaša samostojnosti neodvisna dežela enako od Kitajske, od katere se je poslovila, kot od Japonske. Dejansko pa je njen gospodar japonski kapitalizem in mandžurska vlada se bo moralna ravnati po poveljah iz Tokia.

Farmarji se pridružujejo socialistom

Socialistični organizator E. M. Lane je reorganiziral v Texasu pet bivih klubov Farmarske Unije v lokale socialistične stranke.

V U. M. W. of A. ŠE NE PRIDE TAKO KMALU DO SPREMENB NA BOLJE

Prošle konvencije unije U. M. W. of A. v Indianapolisu, katero vodi John L. Lewis, se je udeležilo nad tisoč delegatov, ki pa so razen delegatov iz Illinoisa in z antracito zastopali večinoma le sebe, oziroma mrtve ali pa papirnate lokale. Lewis je konvencijo popolnoma dominiral, dasi so se dogajali na njih burni prizori. Boj med Lewisom in vodstvom 12. ali illinoiskega distrikta se je na tej konvenciji in po konvenciji zelo poostil. Lewisova večina, ki je štela okrog tisoč delegatov in "delegatov", je zahtevala, da vladarji v Illinoisu odpravijo sodni "injunction", kateri Lewisu zabranjuje odstavljati in nastavljati unisce uradnike v Illinoisu po svoji volji.

Izgleda, da si Japonska zdaj vse upa. Azijo si podjarmila, iz tujih vlad se norčuje, ko jim dokažejo, da je Kitajska, ne pa Japonska, začela z agresivnostjo, ob enem pa japonsko časopisje vrača očitke sarkastičnimi članki o ameriških vpadih v Nicaragua, Mehiko, Panamo, Haiti itd., kjer so ameriške čete lovile "bandite" kakor jih lovi zdaj japonska armada na Kitajskem. Enake očitke ima za Veliko Britanijo.

V tem položaju so vsa mirovna prizadevanja lige narodov in drugih dežel brezusporna, razen tega pa je v njih veliko neiskrenosti, kar je svojstvo imperialističnih vlad.

V bitkah v in okrog Šangaja je padlo že stotine Kitajcev, med njimi tudi mnogo žen, starcev in otrok, ker japonske bombe ne izbirajo dosti.

Izvoz zlata

Francoski interesi so dvignili že mnogo svojega zlata v Zed. državah, ker ne verujejo več v trdnost ameriškega dolara. Več ko za dve sto milijonov dolarjev je bilo preštevne izplačitve bonusa bivšim vojakom, za odpravo zaposlevanja otrok do 18. leta v industriji, za izvolitev federalnih sodnikov, ovsodila je podvzetja, ki se namesto premoga poslužujejo kurivnega olja, naravnega plina in elektrike ter priporoča, naj jih delavi bojkotirajo, zahteva je, da kongres dovoli varenje dobrega piva, izrekla se je za vladno reguliranje premogovniške industrije, toda proti socializaciji rogov, ker smatra socializacijo za možnost le v oddaljeni bodočnosti, v sedanjem času pa za nepraktično, in daž je vse privlačje in zaupnico Lewisovi administraciji. Predlog, da se Lewisu in drugim odbornikom

(Dalje na 5. strani.)

Ali bo vaša naselbina zastavljena na IX. rednem zboru JSZ?

ZAVAJANJE S "PATRIOTIZMOM"

Japonski kapitalizem je razvil v svoji deželi veliko propagando o "ljubljeni domovini", o njeni časti ter o žalitvah, ki jih je storila Kitajska, zato je treba Kitajce kaznovati. Kot militarizem povsod, vabi tudi na Japonskem mladence prostovoljno v armado. Na sliki so japonski prostovoljci, ki se so prijavili povoljništvu za pobiranje Kitajcev v Šangaju. Na sliki so japonski prostovoljci, ki se so prijavili povoljništvu za pobiranje Kitajcev v Šangaju. Na sliki so japonski prostovoljci, ki se so prijavili povoljništvu za pobiranje Kitajcev v Šangaju.

Glasovi iz Našega Gibanja

Z AGITACIJE V NASELBINAH NA ANTRACITU

Piše Anton Vičič.

(Nadaljevanje.) Iz Johnstowna sem se vozil v busu ponoči, kar ni prijetno, ker je počitki v teh vozovih izključen. Clovek se bi motil z razgledom, toda tema je in ne vidi druga kot tu in tam kako luč. Okrog 3. zjutraj smo se ustavili 10 minut v State College, Pa. To je mesto višjih šol, ki steje nad 4,000 prebivalcev, poleg dijakov iz raznih krajev države, katerih je okrog 10,000, kot so mi pravili. Mesto, kolikor ga je bilo mogoče opazovati v teh minutah ob nič kaj močni razsvetljavi, je lepo in čisto, kot sploh vsa mesta, v katerih so učeni zavodili "glavna industrija".

Dalje smo se vozili skozi Sunbury, Shickshinny, Wilkes-Barre, Pittston itd. V Scranton, mesto s 143,000 prebivalci, smo prišli ob 10. dopoldne. Tu sem poiskal drugi bus, ki vozi v Carbondale. V Carbondale sem se preselil v bus, ki vozi v Forest City. Carbondale, ki je mesto na polju trdega premoga ali kot pravimo na antracitu, ima nad 20,000 prebivalcev. Tudi nekaj Slovevcev živi tu.

Ob 2. popoldne sem prišel na cijl v Forest City. Vožnja iz Johnstowna, Pa., v Forest City v isti državi, me je torej vzezel z busom okrog 15 ur, vključivši čas, ki sem ga zapravil s čakanjem in presedanjem. V Forest Cityju sem se orientiral po opisu, ki sta ga mi poslala sodruga Tony Zaitz in Frank Rataic. Mahal sem po pes v Browndale, kakor se imenuje slovenska naselbina, kjer omenjena stanujeta. Je le nekaj minut iz mesta. Forest City je znana, že stara slovenska naselbina, kjer obstoje že mnogo let slovenska podpora in pevska društva in pa klub št. 10 JSZ. Tudi slovensko cerkev imajo v tem mestu. V politiki igrajo Slovenci tu pravno isto vlogo kakor npr. na Elyju, Minn., kjer dobe od časa do časa Slovenci za župana in so naši rojaki izvoljeni tudi v druge politične urade. Forest City ima nad 5,000 prebivalcev.

Nasproti, mi prihaja človek. Ne poznam ga, a vendar se mi zdi, da ga poznam. Tudi on je v negotovosti. "Kajne, da ste v sodrugi Vičič," me je ogovoril. Bil je Tony Zaitz, na poti na nočni ših v majno. Vrnili se je z mano in me odpeljal na svoj dom. Dasi so me pričakovali, nisem datumata prihoda nikomur sporočil. Naše snidenje je bilo prisrčno in že pri tonetu sem videl, da sem prišel v kraj, kjer se bom spet pocušil doma. Menda se mi je poznalo, da sem utrujen. Mrs. Zaitz je hitela pripravljati mizo in tudi njen soprog je prinesel tekoča okrepčila, kapljico newyorskega grozdja.

Nastanili so me pri mojem starem znancu iz mladih let, Frank Ratajcu. Ratajci je bil pionir v delavskem gibanju že na oni strani. Bil je takrat prebitek maškaradne zabave v prid okrajne organizacije, ki se je vrnila januarja, znaša okrog \$800. Točna vsota bo znana, ko bodo poravnali svoje račune vsi, ki so imeli vstopni-

član strokovne organizacije.

Chicago, III. — Seje delegatov soc. stranke čikaškega okraja, ki se vrše vsak tretji pondeljek v mesecu v uradu okrajne organizacije na 3936 W. Roosevelt Rd., postajajo živahnjejše in poset na njih je večji kot kdajkoli prej po razcepljanju l. 1919.

Prebitek maškaradne zabave v prid okrajne organizacije, ki se je vrnila januarja, znaša okrog \$800. Točna vsota bo znana, ko bodo poravnali svoje račune vsi, ki so imeli vstopni-

Tudi na Kitajskem ni vojna piknik

Bili so časi, ko se je "civiliziran" svet posmehoval primitivnosti kitajskih vojakov ter njihovemu oružju. Norčevali so se, da kitajski vojaki strelja v dežju le, ako drži kdo dežnik nad njim, da se mu ne zmeči vlačalni smodnik. A tudi Kitajci se učijo. Svoje vojake so obledki po evropsku in jih preskrbili moderno oružje. Na tej sliki so kitajski vojaki 19. armade kabera branji Šangaj pred Japonci.

ce v predprodaji.

Stranka v Chicagu bo letos imela prvomajsko proslavo z vsemi pričutnimi organizacijami.

Bilo je sklenjeno, da se takoj po končani konvenciji soc.

stranke v Milwaukeeju priredi v Chicagu velik banket, na katerem bosta glavna govornika socialistični predsedniški in podpredsedniški kandidat, ves prebiti banketa pa se porabi za kampanjo.

V okrajnem uradu na imenovanem naslovu bo v soboto 19. marca zabava, ki bo ob enem proslava pariške komunne. Vabljeni so vsi člani.

Ker se prošle redne seje več delegatov ni moglo udeležiti, se bodo volitve v eksekutivo vrstile na prihodnji. Izmed delegatov od kluba št. 1 sta bila prisotna Anton Garden in Fr. Zaitz.

Slovenci v Clevelandu v "politiki"

Cleveland, O. — Boj Pirčeve demokratske skupine na eni strani, z republikansko pod vodstvom Roglia, Grila itd. na drugi, se je v prošli volilni kampanji zelo poostril. Od kar je skupina okrog "Enakopravnosti" zajedala v republikanskem politiku, ji sploh ne kaže drugačia, kakor da skuša izpodrediti Pirca, ali pa sama propade. Dozdaj je imela silno malo sreče. V slučaju, da bi bil v torč 16. feb. zmagal republikanec Morgan namesto demokrata Millerja, bi se šanse in karte za republikanski krožek okrog "E." precej ugodno obrnil, četudi bi se ne mogel bahati, da ima večino naroda na svoji strani. Tako pa je zato zelo slabo.

Pirč pravi, da je glasoval 10,000 Slovencev za demokrata Millerja. In morda tisoč ali dva za Morgana. Bržkone štejejo v teh številkah tudi precej neslovenskih glasov. Kampanja je bila "vroča". Največ so govoranci o službah, podkupninah in "nigrih". Republikancem so očitali, da so nagnali k registraciji stotin zamorcev, četudi niso upravljali.

Dva člana JSZ nominirana

Johnstown, Pa. — Na konferenci v Nanty Glo dne 14. februarja je bila nominirana socialistična lista kandidatov v uradu okraja Cambria, Dr. Chas. Widdowson je nominiran za kandidata v Kongres v 27. distriktu, katerega tvorijo okraji Cambria, Indiana, Jefferson in Armstrong. V prvima dvema življi mnogo naših rojakov. Harry Dyson je kandidat za državno senatorja. Drugi kandidati so: Mrs. Mary Knight in Andrew Vidrich za

poslanca v I. distriktu v državno legislaturo; Anna P. Krasna, Andrew Hammarstrom in J. R. Skog za poslanca v legislaturo, II. distrikta.

Okrog 75 članov se je udeležilo zborovanja, kakor poroča johnstownski Daily Democrat.

meriki in ako bodo socialisti v večini v mestnem svetu, bodo izvršili še mnogo več. Milwaukee bo in mora dokazati ameriškemu ljudstvu, da socializem ni utopia in da mora delavstvo končno priti do spoznanja in s svojo ogromno silo preurediti gospodarstvo v Ameriki.

Kateri volilci in volilke še niso registrirani, naj si zapomnijo sledete. Čas za registriranje je določen na sledete:

V pondeljek 29. februarja in 1. marca od 4. pop. do 9. zvečer in zopet 21. in 22. marca od 4. pop. do 9. zvečer. Vsaki dan pa se lahko registrirate v mestni hiši.

Kdor je registriran in se je v tem času preselil, mora izpolniti posebne karte s spremembami naslova. Karte se dobijo pri članih socialističnih klubov.

Pri primarnih volitvah je potrebno, da ima volilec ali volilka pri sebi na volišču kartu z imeni socialističnih kandidatov, ker se mora vsakega kandidata posebej zaznamovati na volilnem listku.

Zelo potrebno je, da se vsakodeleži primarnih volitev, ker prav lahko je, da kateri izmed socialističnih kandidatov ne bi dobil dovolj glasov za glavne volitve.

Ako ve kateri izmed somišljenikov za prijatelja ali soseda, katerega se lahko pridobi, da glasuje za delavske kandidate, naj gleda, da bodo zvezeli zanj člani socialističnega kluba ali pa dolični odbor.

Pomagajte vsi! Vsak naj izvrši svojo dolžnost kot član delavskega razreda, pa bomo lahko izvojevali veliko zmago.

Oči ameriškega ljudstva so obrnjene na Milwaukee. Kapitalizem se boji zmage milwaukeejskega delavstva, ker se zaveda, da bo ta zmaga pomembna za začetek nove dobe v ameriški politiki in začetek konca kapitalistične vlade v Ameriki.

Spartak.

V petek bo seja kluba št. 1 JSZ

Chicago, III. — V petek 26. februarja bo seja kluba št. 1, na kateri bo med drugim razprava o sporednu bodočega zborova JSZ. Čuli boste tudi važna maj letos na nedeljo, pač pa poročila. Pridite vse! Sodruži in sodružice, ostali klubni naši edini proletarski praznik.

Te vrstice naj služijo v informacije sodrugged ter našim simpatičarjem, da svoje zadeve uredimo tako, da se nas bo zbral na dan Prvega maja čimvečje število na zborovanju konference in na prvomajski proslavi kluba št. 37. Naj bo dan naš ne zato, ker pada 1. maja.

Tajništvo.

A. Vičič v Little Fallsu

Anton Vičič je te dni na agitaciji v Little Fallsu, N. Y., in seje klubu št. 27 JSZ, se vrši vsak prvi petek v mesecu ob 7:30 zvečer. Ženskega odselka prvi tork 8. zvečer. Mladinski angleški odsek vsak petek izven prvega ob 8. zvečer, vse v klubovih prostorih v S. N. D. Sodruži in sodružice, agitirajo in pridobivajo novih članov v članicu klubu ter novih naročnikov Proletarja. V organizaciji in izobraževanju naša moč.

SODRUGOM IN SINATIČARJEM V CLEVELANDU.

Seje klubu št. 27 JSZ, se vrši vsak prvi petek v mesecu ob 7:30 zvečer. Ženskega odselka prvi tork 8. zvečer. Mladinski angleški odsek vsak petek izven prvega ob 8. zvečer, vse v klubovih prostorih v S. N. D. Sodruži in sodružice, agitirajo in pridobivajo novih članov v članicu klubu ter novih naročnikov Proletarja. V organizaciji in izobraževanju naša moč.

NAJVEČJA SLOVENSKA KNJIGARNA

CANKARJEVE IN DRUGE KNJIGE

Pišite po cenik PROLETAREC

KLUBOM IN DRUŠTVOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovenske Socialistične Zvezde

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo let. \$8.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.—
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.Vsi rokopisi in oglaši morajo biti v našem uradu najpoznej do pondeljka popoldne za priobčitev
v Številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's
Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor Frank Zaita
Business Manager Charles PogorelecSUBSCRIPTION RATES:
United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months
\$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One
Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC
3839 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

Patriotična kampanja za
vladno posojilo

Veliki inženir Herbert Hoover je razkril dejstvo, da je stotine milijonov dolarjev poskrtili v domovih in varnostnih shrambah, zato ker ljudstvo nima zaupanja v banke. Zaradi tega "neaktivnega" denarja se kriza povečava in predsednik je sklenil, da ga bo izvabil iz skrívšč.

Posebni vladni odbori v vseh krajih dežele se pripravljajo na kampanjo za subskripcijo federalnih obveznic, ki bo slična kampanji za prodajanje "liberty bondov" med vojno. Vlada je z odobritvijo kongresa sklenila posoditi velikim korporacijam dve milijardi dolarjev. Ker pa je vlada sama brez denarja in je napravila v par letih dve milijardi deficit, bo denar, ki ga misli posoditi korporacijam, vzelaj najprvo sama na posodo, da ga posodi dalje. Finance so pod kapitalizmom pac "zamotana" reč.

Senator La Follette je s svojimi sočimljeniki predlagal, da naj bi se nekaj nad tri sto milijonov od tega denarja dalo za podprtjanje brezposelnih, toda konservativna, kapitalizmu službujoča republikanska-demokratska večna je predlogo zavrgla. Ali za posojilo korporacijam bodo vendarje apeirali na ljudstvo, da naj izroči vladi svoje prihranke in s tem pomaga "k povratku prosperiteti".

Nikjer na svetu se kapitalizem tako arogantno ne norčuje iz delavstva, kajti nikjer na svetu ni delavstvo v politiki tako grupa kakor v Zedinjenih državah.

Med vojno je moral vsakdo, ki je kupil liberty bond, dati zanj dojar za dojar. Ko je rabil denar, mu ni nobena banka in noben posameznik hotel plačati polno vsoto, nego samo "tržno ceno", ki je bila seveda precej nižja. Dvignila se je še, ko so liberty bondi v posest bank, zavarovalnic ter drugih velikih korporacij.

Tako bo pri sedanjem posojilu, ker v kapitalistični družbi, ki je zgrajena na manipulacijah, špekulacijah in s tem na izkorisčanju, ne more biti drugače.

Kdo ima zasluge?

Demokratični pravici se je že nad Hooverjem, češ, da si on skupno z republikanci lasti zasluge za ustanovitev vladne kreditne korporacije ter za druge naredbe, s katerimi se skuša omiliti in odpraviti krizo. "Kaj ni bilo vse to sprejeto z našim sodelovanjem in našo večino," vprašuje demokratični senator J. T. Robinson, in kar se nas tiče, mu prav radi pritrdimo, da imajo demokratije za "odpravljanje" depresije prav toljkne zasluge kakor Hoover s svojimi republikanci. Dele se na dve takozvani stranki le vsled tekme politikov za službe in pa zato, ker pod masko dveh strank kapitalistični interesi laglje zavajajo volitve. Ko se ljudstvo zameri skupina, ki je na vlasti, pa mu kapitalizem takoj ponudi drugo, ki se ljudem prikupe s kritiziranjem ter obljubami.

Zdaj, ko si obe stranki lastita zaslugo za "odpravljanje" depresije, je na mestu vprašanje, čigava zasluga je, da je kriza nastala. Demokratije v vojnih kampanjih trdijo, da je prosperitet zapravil Hoover, četudi vedo, da demagogirajo. Ako bi Hoover kot oseba mogel priklicati "dobre čase" nazaj, bi to storil rajše danes nego jutri. Ker tega ne more, slepomisli, obljubuje in kritizira, kakor demokratike.

Za krizo, ki je pahnila milijone v bedo in brezno duševnega in fizičnega propadanja, je odgovoren edino le sistem, kateremu pravimo kapitalizem.

Republikanska in demokratska stranka s svojimi Hooverji sta služabnici kapitalističnega nereda. Kot nosilci tega sistema sta torej za sedanje mizerne razmere obe enako odgovorne. To je edini "kredit", ki ga imata, ne glede kako njuni pravici zvrčajo krivo drugam.

Ker ste naprednjak, koliko storite za na-
predek?

ŠANGAJSKE ULICE SPREMENJENE V BOJIŠČE

Na sliki je vrsta stroinih pušk ter začela municije japonske armade na eni ulici v Šangaju. Dasi je drugim velesilam japonski vpad v to važno kitajsko loko neljub in pošiljajo vladu v Tokio svarilne note, se Japonska drži svojega načrta, da podljarmi čimveč kitajskega ozemlja in si utrdi premoč v njenih najvišjih trgovskih centrih. Gre se za profit japonskih kapitalistov, za katerega morajo prdati na bojišču vojaki običajno dežel in pa tudi ostalo prebivalstvo v napadanih krajih, ker japonske kroglice, granate in plinske bombe nič ne izbirajo.

BREZ POSEBNEGA NASLOVA

Sedanje krize je krivo v prvi do skrajnosti. Razlike pa ni šno pozornost in prišel v časovni ljudstvo, ker je skrilo de-nobene—demokrat ali republičan. Vzemite torej svoje tisočake in stotisočake iz skrinj ali iz kleti, kamor ste jih pač nакopili, in jih potrošite, ali pa jih dajte bankam, ki se tudi priporoča demokrata kot prijatelja delavstva, drugi pa republikanca. To je v Ameriki stara igra.

Marsikat neuk delavec v pomenkih argumentira, da bi bila potrebna vojna, pa bo zoper veliko dela, velike plače in vsega zadosti.

Nerazume, da je to, kar imamo, posledica vojne, vojna je svojstvo kapitalizma, in stroške vojne plače vedno le ljudstvo v krvi kot v zlatu. Nad štiri leta je trajala, nad 13 let je minilo, od kar je bilo podpisano premirje, toda vprašajte Nemčijo ali zavezničke, pa vam bodo vsi zatrjevali, da so sedanji težki razmeri krivi vojni dolgori in vojne reparacije. Vojna se ljudstvu nikdar ne izplača.

V cerkvi sv. Petra v Rimu so našli bombo, položena v nju baje v namenu, da bi ubila pa-peža ali pa Mussolinija. Pa-pežev uradni list Osservatore Romano pojasnjuje, da tisto sploh ni bila bomba nego čisto navaden "firecracker", toda zunanjji poročevalci so napravili iz muhe slona. Je pa v Italiji vendarle veliko strahu pred bodali in bombami. Ko je prišel nedavno Mussolini k sv. Peteru molit, ga je prišlo opazovat dva tisoč ljudi. Papeževi orožniki so vsakega preiskali, predno so ga pustili v cerkev. Na postaji v Milanu je budni železničar čul, kako v kovčegu nekega potnika tik-taka. Domislil si je, da bo to brzkonke pekienski stroj in je hitro obvestil policej. Potniška so zagrabili, med občinom je sel gas kakor bliski v kovčegu ima bombo—da se je razpršilo na vse stani. Ko so kovčeg z največjo opretnostjo na ponemčkem uradno odprli, so došli v njemu—uro budnik. Mora biti pač vzrok, da je toliko strahu v Italiji.

Naročniki in dopisniki, ki želijo povečanje lista, naj si rajše predložijo, da je že to veliko, kar imamo. Delavski list na 8. straneh med tako malim številom zavednih delavcev kakor jih je med našim narodom—to je nekaj velikega! Rajše se zavzemimo, da ohranimo to kar imamo, namesto da bi z utopijami spravili še to v nevarnost. Tudi za to kolono je zmanjšalo prostora. Somo pa kaj drugačno čitali namesto tega.

Neka prostožidarska loža v Seattlu je povabila na svoj banket vse županske kandidate imenovanega mesta. Odzvali so se. Eden izmed njih, Victor Aloysius Meyers, je prišel običajno spravili še to v nevarnost. Tudi za to kolono je zmanjšalo prostora. Somo pa kaj drugačno čitali namesto tega.

V Clevelandu je 16. februar le zmagal pri županskih volitvah vstal in se poklonil ter molčal dalje. Takim stvarem pravimo se je kapitalističnim politikanom v Ameriki "stunt". Aloysius tem posrečilo zbegati ljudstvo ga je dobró igral, vzbudil splo-

stabilizacijo gospodarstva je bilo že takrat mogoče urediti le z mednarodnim sodelovanjem. Zato je bila tudi takrat Francija kot dežela z neznano zunanjim trgovino po krizi najmanj prizadeta.

Nadalje se je takrat kakor danes navajalo kot vzrok ekstremno tehnizacijo in racionalizacijo. Ta tehnizacija se je občutno takrat šele pričela, in te "pridobitev mehanične tehnike", kakor jo imenuje Schäffler, so pospeševala krizo. Enako tudi enostranska racionalizacija in tehnizacija, ki stremini se za dobičkom, ne da bi upoštevala socialne potrebe, prispeva k današnji krizi.

Takrat torej kakor danes primanjkljivost mednarodne misli. Takrat kakor danes enostransko kapitalistično dobičkarstvo sveta. Misel na človeštvo, kakor tudi na socialno mišljene, to torej niso ideje upistov in nadzemskih moralistov. Te ideje spadajo k zdravi zgradbi svetovnega gospodarstva. Te ideje so temelj za harmonično skupno življenje ljudi, ki jih ne bo zopet in zopet pretresala težka socialna kriza.

Res je takrat kriza prej minila kakor danes. Že nekaj mesecev po najhujši krizi so se dežele zopet oddahnile. In gospodarski razvoj je nastopal, kakor nastopi večinoma po takih krizah. Toda le prehodno. Potem so nastopile nove krize. In naša kriza je po veličini takratne kratek svet še ni videl.

In tu se pojavlja danes prav posebno jasno, kar se je pojavitelo že takrat, da namreč more le mednarodni sporazum ustvariti temelj resnični novi dobi in da je socialna misel, ki je bila doslej prav daleč od gospodarstva kljub temu, da so jo ustvarjajoči ljudje zagovarjali, nekaj več, ne le nrvastvena zahteva. Da pomeni predpogoj za srečno življenje narodov. Socialna, etična prereditev gospodarstva je bistvenost zdravega narodnega in svetovnega gospodarstva.

Vsa demokratska-republikanska politika na St. Claiju se lahko označi s tremi besedami: "Politika za službe". Tine Utrinkar.

Kriza pred 75 leti

Pravkar bo minilo 75 let, ko je ogromna gospodarska kriza pretresala svet, in če primerjam takratne pojave z današnjirji, vidimo, da so v bistvu isti. Kapitalizem goni v krizo vedno ena in ista zakonitost, ki bi jo bilo treba odkriti. In tu vidimo danes, kakor pred 75 leti, da more te pretresljajo sveta premagati le socialna in mednarodna misel.

Teh zanimivih primerov med današnjim krizo in krizo pred 75 leti bi ne mogli tako lahko zapaziti, če ne bi bil nadarjeni narodni ekonom one dobe opisan krize leta 1857. To krizo je opisal dr. Albert Schäffler. Marsikat v opisu knjige se čita tako, kakor bi bilo kdo opisan današnjo krizo.

Takrat smo imeli prav kako danes dežele dolžnice, v katerih je kriza pričela. Toda takrat je bila Amerika dolžnica sveta in ne tako, kakor je danes, ko je Evropa zadolžena.

Pa tudi takrat je bilo tako kakor danes, da je kriza prešla in dežele dolžnice pologama na dežele upnice. Nobena dežela ni bila varna pred krizo in

Takrat je premagana doba kriz!

Svet naj postane mednarodno sporazumen in socialen! To je zgodovinska nujnost, da se rešimo bodočih kriz! To misel naj neguje organizirano delavstvo.

—Delavska Politika.

Kriza in rojstva

Lani je bilo v Angliji samo 15.8 rojstev na vsakih tisoč prebivalcev, kar je manj kot kdaj prej v zgodovini Anglije.

Na vprašanje državnega pravnika pove Zelezničar, da on pripada k zmernejši slovenske stranki, dr. Zarnik pa je ultraslovenski Izbral je pa bil poslednjega svojega zagovornika in civilnem zastopnikom, ker je najboljši odvetnik v Ljubljani.

Potem se zasliši priča Viktor Höngmann.

Zagovornik ugovarja, da bi ta priča prisegla, državni pravnik je pa zato, da priseže.

Priča pravi, da je bil član Delavskega izobraževalnega društva od 1879 do 1883, kadar je izstopil, ker je bil načelno za splošno volilno pravo.

"Obravnavah v mesečnih zborih društva se priča nič ne spominja, ravno tako tudi ne, kako je nastal prepričaj v društvo.

J. Weitza ne pozna.

Priča prav tako ne pozna.

DRAMA IN GLASBA

Kulturni vestnik

V nedeljo 27. marca popoldne bo imela federacija SNPJ. v Chicagu večino prireditve, na kateri vzprizori angleški odsek klubov št. 1 pod režijo John Raka socialno dramo "Daily Bread", slovenski diamski odsek klubova pa l. Molekovo "Med brati", ki je spisana nalašč za društva SNPJ. Režijo te igre ima Andrew Miško. Na prireditvi nastopi tudi pevski zbor "Sava".

Socialistični pevski zbor "Naprej" bo pel pol ure na radio postaji WTMJ v Milwaukeeju v nedeljo 20. marca od 5:30 do 6. zvečer, centralni standard čas. Dne 27. marca ima "Naprej" svoj koncert v S. S. Turn Hall. Nastopil bo tudi tekom zobra JSZ., kateri se bo vrnil v Milwaukeeju 28.-30. maja.

A. Šubljevi koncertni nastopi

Anton Šubelj, koncertni in operni pevec je imel prošle tedne v raznih krajih na vzhodu včas slabim časom mnogo koncertnih nastopov. Dne 18. januarja je imel koncert v Roerich Museum Hall. Dvorana je bila nabita polna, največ ameriške publike. Predsednik Roerich Museum Society, katera je Šublja angažirala za ta koncert, se je pevcu na odrnu pred občinstvom javno zahvalil. Pel je skupino hrvatskih, srbskih in čenogorskih pesmi, nato skupino otroških pesmi v angleščini, v zadnjem delu pa zbirko slovenskih pesmi. Te so bile od avdijence najbolj navdušeno sprejete.

Dne 20. januarja je pel v American Women's Association, katere predsednica je Miss Anne Morgan, sestra znanega finančnika J. P. Morgana. Tudi v tej družbi je bilo njegovo interpretiranje slovenske pesmi navdušeno sprejeto. Dne 28. jan. je pel v High School auditoriju, Great Neck, L. I. Ravno tam je imela tri tedne prej koncert Lily Pons, znana pevka Metropolitan opere. Ko so ljude po koncertu povečali, da je imel celo večji aplavz nego imenovana primadona. Dne 29. jan. je Šubelj pel v Tod Hunter School. Za ta koncert ga je angažirala Mrs. F. D. Roosevelt, žena newyorskega governerja. Uspeh je bil velik. Dne 5. februarja je pel v velikem Grassland Hospitalu, Valhala, N. Y. Avdijence je bila ogromna in tako pestra. Zdravniki, bolniki, strežnice, uradniki itd. so bili med udeleženci. Bolniki bili in črni. Nekatere so pripeljali v avditorij na vozičkih. "Slovenska pesem je povsod navdušeno sprejeta," pravi Šubelj, in on ima še šala. Videli boste nameček

s'usnie. Dne 16. feb. je spet pel na televizion.

Svoji pianistki, ki ga spremlja v petju, je dal ime Ljubljana. Tako je označena tudi v sporedih. Šubelj pravi, da je storil zato, da se Amerikanec vadi pravilno govarjati imena mesta.

Dne 5. marca je Šubelj angažiran v Pliades klubu, Greenwich Village v New Yorku. Dne 7. marca pojde v Light House na koncert, aranžiran za slepce. Pel bo tudi v Mozart klubu, dva koncerta bo imel v Bostonu itd.

Elks Magazine je priobčil Šubljevo sliko v narodni noši z opisom, v katerem mu pravi "Chaliapin of the Air". To povodom, ko je pel na televizion.

"Veleja" v Springfieldu

Springfield, Ill. — Dramski odsek kluba št. 47 JSZ. vprizori v nedeljo 13. marca tridejansko dramo "Veleja", združena s petjem. Prično se točno ob 8. zvečer. Ta igra bo nadaljevala vse druge predstave, kar smo jih še imeli na našem odru.

"Veleja" portretira življenje na kmetih in pokazuje pustolovščine mogotcev, ki zamrežujejo kmeta ali delavca, ker jim je denar vse na svetu. Daje ta drama pokazuje, kako pride človek na prag obupa, ker mu družba onemogoča primerno življenje, mu krati pravice, celo pravico do družine, da ga razmreje pritrjajo v prospasti in nizine.

V igri so tudi zabavni vizeri, pomešani z dobrimi dovtipi, dalje je v nji petje in goba. Torej to ni kaka "dolgočasna igra", kot bi kdo domnevral.

Nikomur ne bo žal, kdor bo posetil predstavo. Po igri bo prosta zabava in ples. Vstopnina je samo 35c. Za obilno udeležbo se priporoča dramski odsek kluba št. 47.

Prvi koncert pevskega zobra "Delavec"

Cleveland (Newburgh), O.— Pevski zbor "Delavec" (odsek kluba št. 28 JSZ.), ki je eden najmlajših naših zborov, toda polno življenja, bo imel svoj prvi koncert v nedeljo 3. aprila ob 3. popoldne v Slov. delavski dvorani v Newburghu. Na sodelovanju je povabljen pevski zbor "Zarja", in par drugih zborov.

Po koncertu bo imelo občinstvo priliko slišati par dobrih zagovornikov, ki bodo obrazložili, kako si delavstvo lahko pomaga iz sedanjih bednih razmer. Dramski odsek kluba št. 28 vprizori tudi igro, ki vam bo nudila tragično, resnično slika iz življenja rudařev.

Za nameček bo vprizorjena "Zarja," pravi Šubelj, in on ima še šala. Videli boste nameček

Hitler—strah nemškega liberalizma

Na sliki na levi je Adolf Hitler, vodja nemške fašistične stranke, ki se je iz male skupine razvila v par letih v mogočno stranko z milijoni prisostnikov. Hitlerjev ideal je pretvoriti Nemčijo po pogledu Italije v fašistično diktaturo. Pri prihodnjih predsedniških volitvah meseca marca bodo tudi fašisti preiskusili svojo moč. Značilno je, da so se združile z Hindenburgom in tiste, ki so za demokracijo, ker je objubil varovati republiko in njen ustav kakovozaj, medtem ko Hitler zagotavlja, da je republika odzvonila in tudi mnogim glavam, ki jo vodijo.

kranjskega Janeza v newyorkškem restavrantu.

Po programu pa bomo imeli prosto zabavo in ples.

Joseph Lever.

Skrb in odgovornost žene v današnji depresiji

Cleveland, O.— Gorje, ki ga je naprtil delavstvu kapitalizmu, občutimo vsi, posebno pa še delavska žena in mati. Na nej leži skrb, ki jo muči z vprašanjem, kje vzeti, da bo družina imela jesti, kje dobiti za obliko otrokom, ki hodijo v šolo, kam se obrniti, da bo za asesment društva. Mož ne dela, sin je ob službo, hči mora napravi kak šiht v trgovini ali delavnici za plačo par dolarjev na teden, a tudi deklej je mnogo med brezposelnimi. Žena-mati jih gleda in skribi jo tarejo, "ki jih duši v solzah."

Otroci prosijo hrane. Ne vedo, kaj je bo za obstanek, pa bi radi novo obutev, ker je stara ponosena in eni otroci v soši imajo vse novo...

Ljudje postajajo v tej dolgorajni krizi potri. Prej se niso zanimali za delavsko politično organizacijo, zdaj pa včinoma že, da bi prisla od nekod hipom revolucionu in vse preobrnila preko noči.

Koliko se je ljudstvo naučilo v tej mizeriji, je še nemogoče vedeti. Tisti pa, ki veda, imajo vse novo...

Po koncertu bo imelo občinstvo priliko slišati par dobrih zagovornikov, ki bodo obrazložili, kako si delavstvo lahko pomaga iz sedanjih bednih razmer. Dramski odsek kluba št. 28 vprizori tudi igro, ki vam bo nudila tragično, resnično slika iz življenja rudařev.

Za nameček bo vprizorjena "Zarja," pravi Šubelj, in on ima še šala. Videli boste nameček

jo zdaj najboljšo priliko, da mu jasno in določeno povedo, da je pot v rešitev edino v socialističnem gibanju. Solnce boljše bodočnosti bo zasijalo edino, če mi-delavski razred—razpršimo oblake kapitalizma.

Zene delavke, pristopite v ženski odsek kluba št. 27 JSZ., ki zboruje vsak prvi torek v mesecu ob 8. zvečer v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Priporočite svojim sinovom in hčerjam, da pristopijo v klubov mlađinski odsek.

Kateri sredstva dopuščajo, da naj se naroči na "Proletarca", če je pa to zdaj nemogoče, si ga preskrbite pri sosedih ali pa ga čitate v klubovi čitalnicah. Zanimali vas bodo med drugimi poljudni članki sodružice Anne P. Krasne o ženstvu. Tudi več dopisovalk iz raznih kraljev se oglaša v "Proletarcu".

Boj za boljše razmere je tudi boj delavskih žen in mater. Bodimo vse aktivne v njemu.

Anna Pengov.

Za znižanje plač

Zastopniki premogovniških kompanij v Illinoisu so sklenili predložiti premogarjem zahtevo za znižanje plač.

Pristopajte k

SLOVENSK: NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov (e) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. LAWNDALE AVE.

CHICAGO, ILL.

Royal Bakery

SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA.

ANTON F. ŽAGAR,

lastnik.

1724 S Sheridan Rd.,

No. Chicago, Ill.

Tel. 5524.

Gospodinje, zahtevajte v trgovinah kruh iz naše pekarne.

Phone Lawndale 4872

Dr. Otis M. Walter

ZDRAVNIK

IN KIRURG.

4002 W. 26th Street

Chicago

Uradne ure od 1. do 6 pop. izvzemši nedelje.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO

KAVARNO

MERKUR

3551 W. 26th St.,

CHICAGO, ILL.

(V bližini urada SNPJ in Proletarca.)

FINA KUHINJA IN

POSTREŽBA.

KARL GLASER, lastnik.

Sto izvodov za dva dollarja

V agitacijske namene pošljemo sto izvodov "Proletarca" za dva dollarja. Naročite jih, kadar imate večjo sejo, veselico, shod, predstavo ali kako drugo priredbo, in jih razdelite med udeležence s priporočilom, da naj se nanj naroči. Pošljite naročilo pravčasno!

TUNGSTEN-CARBIDE TOOLS IN NJEGOV POMEN

Piše Spartak.

(Nadaljevanje.)

Strokovna revija motorne industrije S. A. E. Journal, ki ga izdaja organizacija Society of Automotive Engineers navaja podrobnosti glede uporabe tega rezila omenjajoč štedenje pri uporabi delovnih moči, časa in stroškov gonične sile. Ob enem razpravlja o potrebi popolne preosnovne strojev in raznih drugih pritlikin, kakor ročnega orodja, pritrjevalnih naprav, priprav za nalaganje in razlaganje na stroj in s stroja itd.

Vse to pomeni v celoti, da so sedanji stroji deloma že sedaj nepravilni in da jih je treba nadomestiti z novimi, ki so konstruirani za novo rezilno jeklo. Ta proces prenovitve se vrši sedaj s polnim razmazom, kar je deloma vzrok zastoja v raznih industrijah. Mnoge družbe so že lansko leto pričele izdelovati nove vrste strojev, katerih mehanizem je urejen za to blazno brzino, katero zahteva Carbide Tools. S. A. E. Journal omenja v svojih izdajah, ki so izšle v drugi polovici lanskega leta, predvsem tukajšnji Kearney & Trecker Co., katera izdeluje najfinješje in svetovno znane Milling mašine, in iz tega opisanja je razvidno, kaj pomeni ta nova iznajdba za ameriške industrije in tudi za delavce.

Z uporabo tega novega rezilnega jekla bo produciral vsak stroj najmanj trikrat toliko, kot je produciral pri uporabi starih, prej omenjenih rezil. To pa še ni vse. Uporaba tega rezilnega jekla pa bo velike družbe enostavno uničile tisoče malih, katere ne bodo imelo sredstev za takojšno reorganizacijo na novi podlage. Posledica te revolucije (najprimernejši izraz) se že opaža, ako pogleda človek nekoliko. Unija westvirginskih premogarjev je po stavki zelo slabljena, komunistična National Miner unija pa je v glavnem le ime, pod katerim delajo velike družbe enostavno uveljavljene. Med tistimi, ki so prehudega delegata enostavno odpeljali iz dvorane.

Dasi je U. M. W. of A. komaj senca ob tega, kar je bila nekoč, je še vedno edina organizacija premogarjev, ki kaj šteje. Unija westvirginskih premogarjev je po stavki zelo slabljena, komunistična National Miner unija pa je v glavnem le ime, pod katerim delajo velike družbe enostavno uveljavljene. Med tistimi, ki so prehudega delegata enostavno odpeljali iz dvorane.

Posledica te revolucije (najprimernejši izraz) se že opaža, ako pogleda človek nekoliko. Unija westvirginskih premogarjev je po stavki zelo slabljena, komunistična National Miner unija pa je v glavnem le ime, pod katerim delajo velike družbe enostavno uveljavljene. Med tistimi, ki so prehudega delegata enostavno odpeljali iz dvorane.

Posledica te revolucije (najprimernejši izraz) se že opaža, ako pogleda človek nekoliko. Unija westvirginskih premogarjev je po stavki zelo slabljena, komunistična National Miner unija pa je v glavnem le ime, pod katerim delajo velike družbe enostavno uveljavljene. Med tistimi, ki so prehudega delegata enostavno odpeljali iz dvorane.

Posledica te revolucije (najprimernejši izraz) se že opaža, ako pogleda človek nekoliko. Unija westvirginskih premogarjev je po stavki zelo slabljena, komunistična National Miner unija pa je v glavnem le ime, pod katerim delajo velike družbe enostavno uveljavljene. Med tistimi, ki so prehudega delegata enostavno odpeljali iz dvorane.

Posledica te revolucije (najprimernejši izraz) se že opaža, ako pogleda človek nekoliko. Unija westvirginskih premogarjev je po stavki zelo slabljena, komunistična National Miner unija pa je v glavnem le ime, pod katerim delajo velike družbe enostavno uveljavljene. Med tistimi, ki so prehudega delegata enostavno odpeljali iz dvorane.

Posledica te revolucije (najprimernejši izraz) se že opaža, ako pogleda človek nekoliko. Unija westvirginskih premogarjev je po stavki zelo slabljena, komunistična National Miner unija pa je v glavnem le ime, pod katerim delajo velike družbe enostavno uveljavljene. Med tistimi, ki so prehudega delegata enostavno odpeljali iz dvorane.

Posledica te revolucije (najprimernejši izraz) se že opaža, ako pogleda človek ne

E. ZOLA:

RIM

Poslovenil Etbin Kristan.

(Nadaljevanje.)

Drugo predobje, v katerem je bil navadno tajnik, tudi neizmerno velika dvorana, je bila prazna. Pierre je moral skoznjo; našel je don Vigilija šele v tretem prostoru, v počastnem predobju. Ker je bilo osobja le toliko, kolikor ga je bilo nujno potrebnega, je bilo kardinalu ljubše, da je imel tajnika kar pri roki, prav pred pragom nekdanje prestolne dvorane, v kateri je zdaj sprejemal. Don Vigilio, ves suh, ves razumen, in trepetajoč od mrzlice, je sedel kakor izgubljen za malo, uborno, s papirji pokrito črno mizo. Poglobljen je bil v neki spis; dvignil je glavo, spoznal došleca in dejal s tihim glasom, da je bil ločen v tišini kakor šepitanje:

"Njega eminence je zaposlena... Prosim, da počakate."

Potem se je zopet poglobil v čitanje; brez dvoma se ni hotel dati zvabiti v pogovor.

Pierre, ki se ni upal sesti, je ogledoval sobo. Bila je nemara še bolj zanemarjena od drugih dveh. Zelena, od starosti oglodana damastova tapeta je bila podobna mahu, ki bledi na starem dreju. Ali strop je bil še krasen; bila je prelep dekoracija, friz s slikami in potlačenimi okraski, ki so obdajali triumf Amfitritin, fresko kakšnega Rafaelovega učenca. Po starci je bil v tem prostoru tudi kardinalski klobuk; ležal je na stanski mizi ob nogah velikega razpela iz ebenovine in slonove kosti.

Ko se je Pierre privadol poletmi, je nenašel zbudil njegovo zanimanje kardinalov portret, ki je bil šele pred kratkim naslikan. Vpodbobil je bil stojec, v veliki gali, v talaju iz rdeče moarje in v beli srajci iz čipka, kappa je bila kraljevska ogrnjena okrog ramen. In ta visoki starec sedemdeseti let si je v tej cerkveni opravi ohranil ponosno, kneževsko postavo; bil je gladko obrit, njegovi beli lasje so bili gosti, in so mu v kodri vredni pleča. Imel je kraljevski obraz rodbine Bocanera — močni nos, velika usta z ozkimi ustnicami, podolgstvo, z globokimi gubami razrto lice. In zlasti oči tega plemena so razsvetljave, bledo lice — globokorjave, ognjevitno živahne oči, pod gostimi, še črnimi obrvi. Če bi bila kardinalova glava ovenčana z lovrom bi bila spominjala na glave rimskih sesarjev; videti je bilo zelo lep in poveljujoč, kakor da teče Avgustova kri po njegovih žilah.

Pierre je poznal njegovo zgodovino in ta slika mu jo je zopet zarotila iz pozabljenja. Pij Bocanera, vzgojen v plemiškem kolegiu, je le enkrat zapustil Rim; takrat je bil še čisto mlad mož, komaj diakon, in je imel kot odposlanec odnesti kardinalski klobuk v Pariz. Potem se je razpletala njegova duhovniška kariera povsem sigurno; častni uradi so mu pripadali popolnoma naravnno, kakor je bio primerno njegovemu visokemu poreklu. Pij IX, ga je posvetil z lastno roko, pozneje ga je imenoval za kanonika vatikanske bazilike in pravega tajnega komornika, potem pa italijanski okupaciji za majordoma in napoved leta 1874. za kardinala. Štiri leta je bil zdaj že kardinal komornik, in prav na tihem so si ljudje pripovedovali, da ga je Lev XIII. izbral za to službo, kakor mu jo je bil določil Pij IX., da ga izkluči od nasledstva na papeževem prestolu. Zakaj četudi je konklave pri njegovi izvolitvi zapuštilo tradicijo, po kateri ne more kardinal komornik postati papež, b se brez dvoma ustrašilo še enkratne prestopke te tradicije. Pravili so tudi potihem, da je med papežem in kardinalom komornikom, kakor pod prejšnjo vlado, tajen oči; komornik je stal ob strani, obsojal politiko svete stolice, bil v vsem radikalno nasprotnega mnenja in je v resničnem skrovitihu svojega urada tiko čakal na papeževu smrt. Ta smrt mu izroča do volitve novega papeža začasno oblast ter mu nalaga dolžnost, da zbere konklave in da pazi na prehodno upravo cerkvenih zadev. Ali niso budele za tem visokim, strogim čelom, v plamenih teh črnih oči častihlepe sanje o papeštvu, sanje o ponovitvi zgodovine kardinala Peccija, ki je bil kardinal komornik vendar postal papež? Njegov rimski kneževski ponos je poznal samo Rim; skoraj bahavo je popolnoma preiziral ves moderni svet. Sicer se je vedel zelo pobožno, zelo religiozno in se kazal neomajno vernega, nesposobnega, da bi gojil le najmanjši dvom.

Ali šeprte je pregnal Pierrovo razmatranje. Bil je don Vigilio ki ga je bil povabil, naj se-de. "Morda bo dolgo trajalo, lahko si vzmete stolčič," je dejal s svojim previdnim obrazom. S fino pisavo je pokrival veliko, rumenkasto polo, v tem ko je sedel Pierre avtomatično, da ne ugovarja, na nizek hrastov stolički, kakšnih je bilo več ob steni nasproti portetu. Zatopil se je v sanjarje, v katerih mu je vseokrog nanovo oživel in zableščal kneževski sijaj kardinalov iz preteklih časov. Nekdaj je prirejal kardinal na dan svojega imenovanja slavnosti, ljudske veselice, izmed katerih se spominjajo še dandanes nekatere zaradi njih razkošja. Tri dni so bila vrata sprejem-

nih dvoran odprtia; kdo je hotel, je lahko vstopil in od dvorane do dvorane so si vratarji kljicali imena — imena iz patricija, iz meščanstva, z pripadajočim ljudstvom, skratka, iz vsega Rima, ki ga je sprejemal novi kardinal z vladarsko dobroto, prav kakor kralj svoje podložnike. Potem se je organiziralo pravo kraljestvo; nekateri kardinali so znali pripeljati po petsto oseb s seboj, imeli so gospodarstvo, ki je obsegalo šestnaest pisarn in so vzdrževali pravcat dvor. Celo v novejšem času, ko je postal življenje že boli enostavno, je imel kardinal, če je bil knez, pravico do baradnega voza s štirimi vrcami. Štirje služabniki v livriji njegovih barv so stonali med njim s klobukom, z blazino in s solnčniki. Razentega ga je spremljal tajnik v plašču iz vijoličaste svile, potem s croccio, nekakim vatiniranjem površnikom iz vijoličastega volnene blaga s svilnatimi porokbi odeti nosilec vlečke. in gentiluomo v noši Henrika II., ki je nosil kardinalski klobuk v orokavičenih rokah. Dom, dasi že skrčen, je obsegal še auditoria, kateremu so bili poverjeni kongregacijski opravki, tajnika, ki se je bavil izključno z dopisovanjem, komornika, ki je vnelival obiskovalce, gentiluoma, ki je nosil kardinalski klobuk, nosilca vlečke, kanjana, dvornega nadzornika, ne všeči cel roj podrejenih služabnikov, kuharjev, voznikov in hlevnih hlapcev. Mnogoštevilno prebivalstvo je mrgolelo po ogromnih palačah. S tem prebivalstvom je Pierre zdaj napolnil tri velike sobane pred prestolno dvorano: ta šuma lakajev in modri livrijev s trakovi v barvah grba, ta množica abbejev in relativov v svinjenih plaščih je oživel zopet pred njim in donašala prelestno življenje pod visoke prazne strepe, v polmrak, ki ga je napolnjevala zopet z nekdanjim sijajem.

Ali dandanes, zlasti odkar so Italijani prikorakali v Rim, se je veliko premoženje skoraj vseh rimskih knezov stajalo in izginila je bleščoba visokih cerkvenih dostojanstvenih. Propadli patriciat se je izogibal duhovniškim službam, ki so bile slabno plačane in so prinašale le srednjo slavo; prepustil jih je častihlepnosti malomeščanstva. Kardinal Bocanera, zadnji z barzunom odeti knez iz starega plemstva, ni imel več kakor tridesetisoč frankov, da je hrانil svoje dostojanstvo — dvajsetisoč frankov plače, in kar so prinašale neke druge funkcije. In nikdar se ne bi bil rešil iz stiske, če mu ne bi bila dona Serafina pomagala z drobtinami očetovske dedičnine, kateri se je bil nekoč odrekel v prid svojim sestraram in svojemu bratu.

Donna Serafina in Benedeta sta vodili posebno gospodinjstvo, imeli sta svoje službeništvo in sta sami pokrivali stroške osebnih izdatkov. Kardinal je imel pri sebi le svojega nečaka Darija; nikdar ni prijavil pojedin in nikdar ni sprejemal pri sebi. Največji izdatek mu je povezočil edini voz, težka, dvovprežna kočija, ki jo je moral imeti zaradi ceremoniela; zakaj kardinal ne more v Rimu hoditi poš. Njegov voznik, star služabnik, mu je prihranil tudi hlevnega hlapca, ker je bila njegova volja, da se je sam brigal za kočijo in za vranca, ki sta z njim vred ostrela v obitelji. Poleg njega sta bila še dva lakaja, oče in sin; drugi je bil rojen v palacu. Kuharjeva žena je pomagala v kuhinji. Ali omejevanje je še bolj zadevalo počastne predsobe in prvo predobje. Vse nekdaj tako sijajno in mnogoštevilno osobje je bilo omejeno na dva mala duhovnika: Don Vigilio, tajnika, ki je bil obenem avtor in dvorni nadzornik, in abbeja Paparellija, nosilca vlečke, ki je služil obenem za kaplana in komornika. Tam, kjer se je nekoč gnetila množica plačanih ljudi in mrgolela v sijaju po dvoranah, ni bilo videti nič drugega kakor dvojico brez šuma švigačnih talarjev, dvoje diskretnih senč, ki sta se izgubljali v globoki temi mrtvih sob.

In kako razumljiva je bila Pierru prevzetna brezkrbnost karuinala, ki je dal casu dovrševati unicevanje v palači svojih dedov, kateri ni mogel vrniti slavnega življenja nekdanjosti! Hiša, ki je bila zgrajena za takoj življenje, za kneževski dvor iz sestajnega stoletja, se zdaj, zapuščena in teminja, podna nad glavo svojega zadnjega gospodarja; on nima več dosti služabnikov, da bi jo napomil, in ne bi vedel, s čim bi se mogla piacati za popravke potrebne malta. Zadnjih dni se torej ne pustilo, da razpadne star svet s trmastim ponosom svoje starodavne slave v prah, ko se mu kaze moderni svet sovražnega, ko vera ni več kraljica, ko se je družba izpremenila in ko se koraka sredi sovražnosti in ravnodušnosti novih generacij v neznanu? Samo junaki umirajo pokonci, ne izročajo ničesar od preteklosti, ostajajo do zadnjega diha zvesti svoji veri, ne da bi imeli kaj, uruzega kakor bolesno smelost, neskoren bolečino, da gledajo počasno agonijsko svojega Boga. In v veličastnem kardinalovem portretu, na njegovem bledem, ponosnem, obupanem in pogumnem obliju se je izražala trmasta volja, da se da rajsi kopati pod razvalinami starega socialnega poslopja, kakor da izpremeni ie en sam kamen v njem.

(Dalje prihodnjič.)

"Proletarec" je socialističen list, in zato ker je list načel, je obsovačen! Ako bi "Proletarca" hvalili ljudje, ki ga danes so vprašajo, bi mu bilo v ponižanje, in ne bi bil pravi delavški list.

Ženstvo v preteklosti in sedanjosti

Po raznih virih priredila Anna P. Krasna

(Nadaljevanje.)

VI.

Zenstvo v znanosti.

V splošnem se misli, da se ženske niso nikoli mnogo bavile z znanostjo in prav radi tega hočem čitateljice nekoliko seznaniti tudi s to stranjo ženskega udejstvovanja.

Medicinska znanost je zanimala že stare Grkinje, saj so zgodovinarji označili nekaj učenih zdravnikov, posebno ako se za svoj poklic zanima in ima pravo veselje do njega. Če pa spomin ne vara sem čitala nekje, da so postavili na Anglešem prvi spomenik ženski izven kraljeve rodbine zato, ker je iztekla velike zasluge kot zdravnica in bolničarka. Ženske torej žanjejo priznanje in uspeha na polju, kjer se jih je mnogokrat smatralo za škodljive mačačke.

Na drugih poljih znanosti se tudi udejstvuje čezdaj večje število žensk. Znatnejše zanimanje žensk za raznega znanstvena raziskovanja se je pričelo po približni sodbi nekako pred sto leti ali več. Zvezdaznanstvo pa beleži astronomko Marijo Kunitz v sedemnajstem stoletju. V poznejšem času se je kot zvezdaznanka odlikovala Lucretia Hershel, ki je bila v svojem delovanju aktivna do pozne starosti — prejela je zlato medaljo v starosti petindvajset let. Drugih delavk na tem polju je več in profesorcev zvezdaznanstva so danes nastavljene po raznih kolegijih v Ameriki in drugod.

Matematika tudi zanima ženstvo. Marija Gaetara Agnesi, ki je nasledila svojega očeta kot profesorica matematike in na turnega modroslova na Univerzi v Bologni, je bila priznana kot izreden talent na obeh poljih in poleg je bila še nadarjena lingvistka. To znan-

stvo beleži še mnogo mén in število se veča odkar se ženske uspešno udejstvujejo v businessu, astronomiji itd.

Vsemu svetu znana je Madama Curie, ki je bila soodkriteljica radia. Stric Sam imavsplošnem 23 izveden v svrhu različnega znanstvenega raziskovanja, ki ga vodi vlada. Oddelek za raziskovanje radija je pod vodstvom ženske ženske Tolvrey. Znana ameriška znanstvenica je tudi Dr. Florence R. Sabine. Sploh se ženske v Ameriki in drugod v zadnjih par desetletjih zelo zanimajo za domala vse različne dele moderne znanstvene. Celo takoimenovana krščanska znanost ima žensko načel — Mary Baker Eddy, ki je ustavnoviteljica vseh publikacij te znanosti. Tudi biologija, botanika, družboslovje, embriologija in drugi številni nauki o življenju človeka, živali, rastlini itd. mikajo mnoge posameznice, katere posvetijo svoje znanje in talente nadaljnemu raziskovanju vse te razmeroma še dokaj nove znanosti. Vse bolj v bolj resnično se zdi naziranje tistih moderno mislečih posameznikov, ki trdijo, da pologoma izginja "nežen" tip ženske, pred katerim se ni smelo rabiti besede spol. Ženska postaja samostojno bitje in se zmerom bolj hitro oddaljuje od nekdanjemu "ženskemu" tipu, ki je bil izročen neumnih tradicij in naziran.

(Dalje prihodnjič.)

Denar, investiran v dobre knjige, je najboljše investiran.

PRAVA OCETOVA NASLEDNIKA

Brata Filip in Robert LaFollette nista samo sinova pokojnega senatorja LaFollette, nego tudi nadaljujeta njegovo politiko in taktike. Katalistična časopisja ju proglaša za "socialista" in njun program za socializem, da sta oba voditelja progresivne stranke republikanske stranke v Wisconsinu. Filip LaFollette (na lev) je zvezni senator in njegov brat Robert pa guverner države Wisconsin.

"AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR" v starokrajskem časopisu toliko pozornosti kakor letnik 1932.

Razne kulturne ustanove nas vsled tega vprašujejo zanj. Vsi kritiki se o njemu pohvalno izražajo.

AKO TEGA LETNIKA ŠE NIMATE, SI GA NAROČITE ČIMPREJ. STANE \$1.00

Priporočamo tudi, da ga naročite za svojce v starem kraju.

Pošljite nam naslov in vsoto, drugo izvršimo mi.

V naši knjigarni dobite tudi razne slovenske in angleške knjige po nizki ceni. Pišite po seznam!

WM. H. TESCH JE BODOČ ALDERMAN 5. WARDE

Milwaukee, Wis. — V peti nedeli, kjer živi veliko slovenskih volicov, je socialistični kandidat za aldermana s. Wm. H. Tesch. Njegovo nominacijo je odobrilo članstvo klubu št. 37 in slovenski srodrugi do storili vse v svoji moči, da bodo ta okraj spet socialista s svojega predstavnika v mestnem svetu.

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij

MAREC.

DETROIT, MICH. — Angloško poslovanje odkrok klub JSZ ima priredbo dne 6. marca v Slov. del. domu.

SPRINGFIELD, ILL. — Hub it.

47 JSZ vprizori v nedeljo 13. marca v Slov. nar. domu drama "Valeja".

CHICAGO, Ill. — Koncert in dramske prireditev klubu it. 20 JSZ v Smith Hall, 2975 Clybourn Ave.

CLEVELAND, O. — Pevski zbor "Delavec", odkrok klubu it. 28 JSZ, priredi koncert v nedeljo 3. aprila v Slov. delavški dvorani.

CANONSBURG, PA. — Konferenca JSZ za zapadno Penns. v nedeljo 27. marca v dvorani druž. Postojanka Jama SNP.

MILWAUKEE, WIS. — V nedeljo 1. maja dopoldne zborovanje illinoiske-wisconsinske konference JSZ.

BLAINE, O.—Konferenca soc. klubov in družev Prosvetne matic v nedeljo 17. aprila v A. Matosovičevi prostorji.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 24. aprila koncert "Save" v dvorani SNP.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 10. aprila koncert "Zarje".

MAJ.

O ZADNJI PREMOGARSKI STAVKI

Nace Žlembberger.

(Nadaljevanje.) darji so svarili, a tudi oni so Muslim, da ni nobena industrija tako prizadeta, kakor bili uverjeni, da je John L. Lewis unijo zavozil v blato, iz premogokopna. Poznavaleci tu- di trdijo, da bi nobena industrijska dejelja na svetu ne do- pustila takega kaosa v tej skozi progresivcev, kateri so se for- mirali v "Save the Union". Med desetletja temeljno najvažnejši pristaši teh odborov ter Lewis-industriji, kakor ga dopuščajo sovega vodstva na drugi strani Zed. države. Producija in dis- tribucija ni regulirana. Po- ne le besedni nego tudi fizični samezne kompanije so med boji. Imovina unij, zapopade- sabo v blazni tekmi, katere na posebno v dvoranah in ura- stroške plačajo rudarji z ma- njšim zaslužkom, brezposel- nostjo, z večjim nagrajanjem samega sebe, z raznimi pri- spevki v kompanijske fondne sti.

Pomožne akcije.

Kakor so naši premogarji ve- činoma dobrji stavkarji, tako premogarje se je začela po veliko pomagali v zbiranju de- narja, živil in oblike njim v pomoč JSZ. je delala. Naši sodrugi v Clevelandu in drugi napredni delavci so storili svojo dolžnost. Poverjeništvo JRZ., SNPJ. itd. so prispevali in agi- tirali stavkarjem v oporu vsak po svoji moći. Po delželi se je pod okriljem konferenc JSZ. ali drugih naših okrožnih or- ganizacij formiral odbor, ki je delil podporo. Bila sta dva najvažnejša: eden v vzhodnem Ohiu, in drugi v zapadni Penn- sylvaniji. Oba sta izvršila svoje delo častno in koristno za stavkarje, toda demagogije je bilo toliko, da so mnogi stav- karji začeli misliti slabu celo o svojih najiskrenjših prijate- ljih, ki so delali mnogo in brez- plačno, četudi so bili prav ta- ko v stavki kakor drugi.

Zrušenje premogarske unije.

Vsaka stavka ima svoje me- je in tudi ta ni bila izjema. Or- ganizatorji U. M. W. so začeli izgubljati iz stavkovnih okrožij. Unijski distrikt U. M. W. v Illinoisu je obratoval. Delali so v neunijskih rudnikih v West Virginiji, Kentuckyju in drugje. Vsako nadaljnjo stavkanje bi bilo zamanj. Toda bila je že itak dolgotrajna, vlekla se je leta in pol. Rudarji so se poraženi vracači. Ponosne U. M. W. ni bilo več. Med pre- mogarji so delovali vročekrveni pod raznimi firmami, kateri je direktirala komunistična stranka. Lewis je postal popolnoma drukčiran. Le še kak Amerikanec ga je hvalil, če se je upal. U. M. W. je med rudarji izgubila zaupanje in privlačnost. V kempe je prišel srd nad razmerami, ki so se stalno poslabševala. Vo- lja za boj pa je tlela naprej.

To bo menda naša kriva, ker nismo med seboj imeli nikoli sposobnih ljudi, ki bi jih lahko "porinili" naprej in jim izvojevali v unijah važne odborniške pozicije. Hrvatje so bili v tem posebno v Penn- sylvaniji precej na boljšem ne- go mi.

V stavki l. 1927 in dalje so se premogarji silno izčrpali. U. M. W. of A. je izgubila vse važne postojanke v Pennsylvania in Ohio, v W. Virginiji pa že prej. Majne v Kentuckyju so bile "odprte delavnice", četudi pod zemljo. Naši rojaki so prišli ob sredstva in postali so resignirani. Ravnov takto tudi Hrvatje in istotako rudarji vseh drugih narodnosti.

Notranji boji v uniji.

Samo premogarji se bodo še spominjali, kakor se je začel v "drugem stadiju" stavke silo- vit notranji boj, v katerem je deloma komunistična, deloma pa kompanijska podpirana pro- paganda rušila moralno član- stvo. Eni kot drugi so dokazovali, da so "voditelji premo- novljenih devet novih sociali- garje prodali". Napredni ru- stični lokalov.

Država Washington

V državi Washington je bilo prve tri meseca tega leta usta- novljeno devet novih sociali- garje prodali". Napredni ru- stični lokalov.

SORODNIKOM V STAREM KRAJU

boste zelo ustregli,
ako jim naročite

"AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR"

Pošiljatev izvršimo mi. Posamezen izvod stane za starj kraj \$1.12.

Poročilo z agitacije v Pa.

Bridgeport, O. — Dne 13. februarja sem se napotil v Library, Pa. Za vraževne številke 13. ni privlačna. Meni ne dela razlike.

Če avili sem se pri svojem starem prijatelju in trgovcu L. Grozniku. Potem sem šel k M. Dermoti, s katerim svo obiskala par naročnikov. Drugi dan sva se udeležila seje društva SNPJ., katera mi je jeko ugajala. Popoldne sva z Grozni- kom obiskala ostale naročnike, ki so vsi ponovili naročno-

ne. Na Library ima "Proletarec" precej naročnikov. Delavske razmere pa so v tej naselbi jasno slabe. Pittsburgh Coal kompanija je mnogo naših rojakov edupstila ne le vsled depresije nego tudi radi takih vzrokov, kakršni so zapadeni v črni listi.

Iz Library sem šel na Moon Run, kjer vlada brezposelnost v popolnem pomenu besede. "Proletarec" je bil tu svoj čas precej razširjen, a zdaj ni več sredstev. Ni mogoče obnavljati. Kriza je vzrok.

Naslednjata postaja je bila Imperial, ki je zdaj ena najaktivnejših naselbin v našem gibanju. Seveda se kriza tudi tega kraja ni ognila, a vendar se razmire nekoliko drugače. Naročino na "Proletarec" so vsi ponovili, kar v teh časih za delavsko gibanje veliko pomeni. Izgubili smo enega naročnika, v nadomestilo pa dobili enega novega. Na agitaciji me je spremljala 16-letna sodružica Josephine Jamnik, drugi dan pa sodrug Frank Avguštin. Imajo močan klub, in meni je v ponos, da sem sodeloval pri njegovi ustanovitvi. Zenske so v tej naselbini zelo aktivne, kar mnogo šteje.

Dalje sem obiskal naselbino Cliff Mine, kjer so vsi obnovili naročnino. Posetil sem še Aliquippa. Tu vlada prava mizerija. Obiskal sem med drugimi Smrekjarje, Yeranta, Lampiča, Strubeljna, Marolta itd.—vsi fini fantje. Par jih je naročno obnovido, eno pa sem dobil novo.

Odšel sem na Sygan. Tu so brez zasluka vsi že štiri meseci. Uspeha ni bilo, obljudili pa so ponoviti naročnino ko hitro dobe kaj zasluka.

To turo sem zaključil v naselbini Cudy. Kakšne so razmere, boste razumeli, če povem, da v celotnem društvu SNPJ. so le štirje člani, ki še nekaj delajo. "Proletarca" pa si hčajo obdržati, ker ga smatrajo za pravi delavski list.

Hvala vsem, ki so mi šli na roko in mi bili na uslugo pri agitaciji.—Joseph Snay.

D. J. Lotrich bo govoril v Clevelandu

V nedeljo 28. februarja po- poldne bo govoril na prireditvi federacija SNPJ. Donald J. Lotrich, drugi gl. predsednik SN- PJ.

V soboto večer 27. februarja bo govoril v klubu št. 27 v Slov. nar. domu in v nedeljo dop. ali pa v pondeljek zvečer pa v klubu št. 49 v Collinwoodu. Ko to pišemo, točen datum ni še določen.

Črnici pristopajo v S. P.

Letos je v mestu New York pristopilo v socialistično stranko več črncev kot v treh prejšnjih letih skupaj.

Zanimiv del "Proletarca" so dopisni. Pristopite v krog naših dopisnikov ter sotrudnikov tudi vi.

PRIREDBE PODPOR- NIH IN DRUGIH DRUŠTEV

APRIL.

WAUKEGAN, ILL. — Predstava dram. odseka SND. v nedeljo 10. aprila v Slov. nar. domu.

Opomba: Cena objavam v tej rubriki je \$1.00 za cel čas, to je do določene prirede. Vabimo podporno in druga društva, da oglašajo svoje prirede v tej koloni, katera bo prikazana v listu vsek tedon.

Reports and Comments

Cambria Socialists on the March

The Johnstown Democrat, in its issue of February 14, published some news about the Socialist convention of Cambria county recently held in Nanty-Glo. Among other items the article mentioned that "candidates for offices to be filled at the forthcoming general election were nominated and a resolution passed commanding the action of miners in the Bens Creek and Cassandra section in their strike against allegedly intolerable conditions, as the Socialists of Cambria county met in the annual convention of the party. There were approximately 75 party leaders in attendance.

Local newspapers on Sunday, February 14, carried as headlines "Ford to hire 30,000 men". On the first Tuesday following there were 10,000 men, mostly from Ohio, Illinois and Indiana waiting at the gate with hopes of getting a job. But only former employees are being called back and even all of them will never get back to work. Let Ford say that he will hire 10 men and every newspaper in the country will say prosperity is returning. If he lays off 10,000 in a day not a word is mentioned about it. It's a great control the newspaper have in this country. It's not advisable for any one looking for work to come to Detroit. Strange city, no friends and no means of existence will be their constant companions. Many of the unemployed probably spent their last three cents to buy this "extra" issue, then went to the gates of the Ford Motor Co., only to be driven away by a well drilled police force of Dearborn.

The convention nominated Harry Tyson of Nanty-Glo as the party's candidate for state senator and Mary Knight and Andrew Vidrich were named for the general assembly from the first district—the city of Johnstown. Anna P. Krasna of Park Hill, Andrew Hammarstrom and J. R. Skog were nominated as candidates for the general assembly from the second district. Nathan Asbed of Nanty-Glo was selected as delegate to the national convention of the Socialist Party which will be held in Twenty-first district.

A good sale of tickets in advance for our Variety Program to be held Sunday March 6 is reported. It seems that tickets under the lower rate will assure us a packed house and is a great inspiration for these young comrades to carry on. All of their best ability is being put into action.

Even comrade Frank Cesen is being inspired and is anxiously waiting for the final day. He is director of the Slovene drama "Grobovi bodo ispregovorili" which you will cheer for one moment and be sorry the next. Hear and see Miss Eileen Hencken recite "The Miners Story". Action! Human! Expression! Personality! Socialistic! The comedy "Hans Von Sunash" will be the opening number on the program. It will take you back to country life. Let's hope that Mr. Smash Up, as Helen Steiner calls him, will not bring the cattle on the stage by mistake. Our hard working secretary Matthew Klarich is director of this play and will also be your program announcer. Our goal is to get a 100 members for the English Division. Plan to join our sub-branch on the eve of the program so that our report at the Jugoslav Federation convention in May will knock the wrinkles off the foreheads of all delegates.

Johnstowners, make up your mind to act in unit for the working class, in other words for yourselves! Join the Socialist movement which seeks social justice for all the people. It would seem that when working conditions get worse, when there is starvation among plenty, millions of people out of work that people would become more interested in their own political movement. But as comrade Dr. Van Essen said in his lecture: "Where are the brains of the working class?" I am beginning to think that the people have no brains.

John Gabryna, Johnstown, Pa.

Sidewalks of Detroit

The American Freeman just published a special issue called the "Hoover Racketeering Edition". Its circulation has almost reached 300,000 copies.

Sunday, February 14, father Coughlin of Detroit spoke over the air on a nation-wide hook-up, flaying Hoover and telling how Hoover himself was at the head of those foreign corporations swindling people of their money. "The Hoover Slave Trader" edition will be out next week and I would suggest to our branches and English Division to get a bundle of these copies and distribute among their friends. The address is: The American Freeman, Girard, Kans.

The Mooney Defense meeting recently held at the Northern High

If you want to read unbiased, truthful news and editorials that have the welfare of the public as the first consideration.

SUBSCRIBE TO

THE MILWAUKEE LEADER

The only English Socialist Daily in America

540 W. Juneau Ave. Milwaukee, Wis.

SUBSCRIPTION RATES:

One year \$6.00—Six months \$3.00—Three Months 1.50

School, 5,000 or more people packed the auditorium. Mayor Frank Murphy, a former judge, spoke on the legality of the case. He certainly expressed his thoughts on California's department of justice. He was cheered by all present except a handful of Communists. I would like to say more about these revolutionists, but think it's a waste of time and best to neglect them, just as is being done at all their gatherings. They are loud broadcasters and wish to be heard and in return receive that "beloved personal publicity".

Our Socialist campaign fund is in full swing. Raffle tickets for an automobile sell for 50 cents. The ticket will also serve as admission to any Socialist lecture, between May 7th and May 12th. To make a success of raising this campaign fund, it is the duty of every one of us to go out among our friends, sympathizers and Socialist comrades and sell these tickets. Point out to them that in buying the ticket they are contributing to their own welfare. They are helping to put over a successful Socialist campaign and that they are also contributing to our own Branch 37 for we get 12½ cents on every ticket sold by our comrades.

Registration will be held at every voting booth in the city on Monday Feb. 29 and Tuesday March 1st. Don't forget to file your new address if you moved since the last election. There is no reason at all for you not to be able to vote.

Comrades, the time is getting short. Let's go and get the Socialist votes. Every one counts.

Anton Kamniker Jr., Milwaukee, Wis.

Socialist Council, a majority of Socialist county Supervisors, in other words if you want to help sweep the city ticket, then make it your duty to campaign and work for Socialist candidates, immediately and keep on until the final election on April 6.

Our Socialist campaign fund is in full swing. Raffle tickets for an automobile sell for 50 cents. The ticket will also serve as admission to any Socialist lecture, between May 7th and May 12th. To make a success of raising this campaign fund, it is the duty of every one of us to go out among our friends, sympathizers and Socialist comrades and sell these tickets. Point out to them that in buying the ticket they are contributing to their own welfare. They are helping to put over a successful Socialist campaign and that they are also contributing to our own Branch 37 for we get 12½ cents on every ticket sold by our comrades.

Registration will be held at every voting booth in the city on Monday Feb. 29 and Tuesday March 1st. Don't forget to file your new address if you moved since the last election. There is no reason at all for you not to be able to vote.

Comrades, the time is getting short. Let's go and get the Socialist votes. Every one counts.

Anton Kamniker Jr., Milwaukee, Wis.

The Young Comrades at Work

W.

W.</p

The Human Cost of the Depression

Nine hundred social workers of New York city who last year made some 750,000 visits to the homes of the poor, have made a report on the mental sufferings of the unemployed, and the effect of unemployment on character. Here are some of the items in the list:

"Discouragement, depression, desperation—often to the verge and sometimes to the point of stealing, suicide and murder."

"Loss of self-confidence and development of a sense of failure and inferiority."

"Loss of initiative and responsibility."

"Loss of pride and self-respect."

"Constant fear, even when again employed."

"As a result of economic conditions of the past two years," says the report, "family groups have disintegrated; the source of income has shifted from the husband and father to the wife and children or to the public; home discipline has suffered; family problems have been precipitated; instability and insecurity have increased."

We have heard enough and to spare of the cost, in dollars and cents, of adequate relief for unemployment. Here is a partial account of the cost, in suffering and ruin, of not relieving it. With children hungry, with men driven to crime or suicide, with families breaking day by day under the strain, who can get excited at the suffering of a multimillionaire from an increased income tax?

—The Milwaukee Leader.

Who Are "We"

You will be interested to know that "our stake" in investments abroad amounts to eighteen billion dollars. "We" have big stakes in foreign enterprises and bonds and other nice things. Considering "our" holdings "we" should be a happy people.

When you know who "we" are you will concede that we are happy. "We" are the bankers and the big capitalists of the United States. When they have rich pickings abroad it is customary to refer to them as "our stake". This identifies the jobless and the starving with the gentlemen who do not starve.

It is the use of such "blessed words" that conceals the class character of capitalistic society. "Our stake" may be in danger some time so that it will be necessary to send soldiers and marines to protect it. In that case it is important that conscripts should believe that it is "our stake" that is in danger. The only real stake workers have is the conquest of capitalism itself and when that is accomplished our silk hat gentry will pass into history with the drossars.

—The New Leader.

What Capitalism Does to the Independent Farmer

A farmer near Girard owned a very fine farm of some 200 acres. It was well improved and the farmer was considered one of the substantial citizens of the community. Three years ago he decided to expand his operations and he borrowed \$12,000 on his fine farm and its equipment. At that time wheat was selling at \$1.50 a bushel. He figured that when the debt came due he could settle with 8,000 bushels of wheat. The mortgage came due a few weeks ago. He figured up in wheat and found that it would require 20,000 bushels of wheat to liquidate the indebtedness. He couldn't—or he didn't raise that amount of wheat last year, and so the farm sold under the hammer for just enough to liquidate the mortgage. The farmer, once a substantial citizen, with a good credit at the bank, is today looking for a job. Capitalism confiscated his land!

The American Freeman.

Listen and Learn

There should be no hesitation on the part of the masses to listen to the message of Socialism nowadays. Millions of them have nothing else to do.

The First Duty

The first use then, in man, of that he knows is his painstaking for the good of all; Not feebly weeping for his own made woes, Not laughing, with a melancholy gall, Not hating, from a soul that overflows With bitterness, breathed out of inward

thral: But sweetly rather to ease, loose and bind As need requires this trait, fallen human-kind.

—Fulke Greville (1554-1628).

America: Seeing the tariff wall to keep out foreign goods, wishing foreigners had money enough to buy American exports.

SEARCHLIGHT

By DONALD J. LOTRICH

Serious riots have taken place in sunny Italy and the Communists are blamed for inciting them. It may be true that the Communists are responsible for them but a government that suppresses all liberties to the masses including free speech and the press is liable to run into riots and rebellions. Fascism has kept itself in power thru force and violence. It expects its subjects to be tenderhearted citizens who would obey and respect the regime that makes freedom impossible. All that may continue for a while but human nature will not permit the perpetual submission of free speech and press and when it rises it must do so in force. We are not proponents of violence or force nor do we propagate violent remedies but every attempt to shake the shackles that hold the masses in servitude meets with our approval. After all, in rising against force the masses pursue the methods taught them by their masters. Riots and revolutions are certain signs of discontent and misrule and Italy cannot deny that everything is according to law and order any longer. We are inclined to believe that there will be more persecutions of honest inhabitants.

One can accept such actions quietly only if one is willing to swallow two fallacious beliefs. The first is that labor is the only cost of a commodity. Figures recently issued by the Department of Commerce show that labor costs average less than 20% of the final selling price. The rest represents the cost of raw materials and the share of the capitalist in the form of rent, interest, dividends and profit. In other words imagining an object selling for \$5.00, one dollar represents the labor cost. If labor got a 10% increase the selling price should be \$5.10—not \$5.50 as was the case during war, when, due to a steady demand for goods from Europe, capitalists could charge almost anything they pleased.

The second fallacy in the relation of wages and prices arises from the inability to see what fixes the price of a commodity. Price is determined by the laws of supply and demand. Therefore, in a depression when demand is bad, the way to sell goods is to lower prices. If a high level of prices were maintained under present conditions, capitalists with their fixed overhead expenses would be unable to make enough of a total profit to stay in business. On the other hand by lowering the market price, enough more items might be sold so that the total profit will be kept up. For example, let us suppose that the profit on commodity selling for \$5.00 is \$1.50, and the overhead expenses are \$100. If only 50 articles were sold the firm would operate at a loss. If however, the price is reduced to \$4.00 and 250 articles are sold, the firm would make a profit. This example should make it clear that wages do not determine prices, and that therefore there is no justification for cutting wages even when the prices have been lowered.

Finally, inasmuch as labor costs are less than 20% of the selling price, a 10% cut in wages allows for a cut in commodity prices of only

believe that this was the same country, the same government he established. Still the idle rich are bestowing upon him with hypocritic honors. We want the memory of George Washington to live but not in the light that he is being portrayed today.

Wages and Prices

Many people are easily misled by propaganda to the effect that prices are determined almost entirely by the rate of wages. During the war, for example, every time the workers won a 10% increase in wages, the owners of industry would use this increase as a pretext to raise prices. At the present time since they have been forced to sell their products at a lower price, the bosses have begun a campaign to cut wages.

One can accept such actions quietly only if one is willing to swallow two fallacious beliefs. The first is that labor is the only cost of a commodity.

Figures recently issued by the Department of Commerce show that labor costs average less than 20% of the final selling price. The rest represents the cost of raw materials and the share of the capitalist in the form of rent, interest, dividends and profit. In other words imagining an object selling for \$5.00, one dollar represents the labor cost. A dance will follow. Admission is only 25c and tickets can be purchased at the office of Proletariate.

Two plays and other entertainment are scheduled for Sunday March 6 by the Detroit comrades at the Slovene Workers Home. Keen interest for this affair has been shown by the large ticket sales in advance, says a comrade from the Auto City. The admission price is 40c in advance and 50c at the door.

The ninth regular convention of JSF will be held in Milwaukee as the final returns of our referendum, received last week, show. A considerable amount of work, dealing with problems confronting our organization, awaits its delegations. Reports of our organization and its Educational Bureau

2%. On the other hand a 10% cut of all wages means that the demand for commodities is reduced about 10%, inasmuch as the workers forming an overwhelming majority of the consumers have their ability to buy taken away from them by exactly that amount.

Wage cuts are always unjust and at the present time they are well nigh criminal because they cut down the buying power of the masses and thus stand in the way of any recovery from the present crises.—A. H. K.

will be made and it will be important that all branches send representatives. The Youth question will also be discussed. The convention takes place May 28, 29 and 30.

On Sunday March 27 the English Division of branch 1 will produce a short drama "Daily Bread" for the benefit of unemployed members of the Chicago district SNPJ Federation. The program will also consist of a Slovene play, speakers, other entertainment and a dance. Admission tickets are only 40c in advance and 50c at the door.

In Collinwood, branch 49 has recently arranged a meeting for the purpose to organize the young folks within the Socialist movement. Twenty-two applicants joined at this meeting. There are now several youth branches in Cleveland and we hope they will successfully carry on their duties and increase in membership.

Comrade Donald J. Lotrich of Chicago will sojourn to Cleveland Saturday February 27 to speak at the Cleveland Federation of SNPJ affair on Sunday and at the meetings arranged by our branches. The English Division of branch 27 made arrangements to have him speak on the day of his arrival at their club room on St. Clair Ave.

"Can Socialism Prevail in America", a blue book from the Little Library of Socialism by James Oneal, will be the topic for discussion at our next meeting of the English Division of branch 1. We often hear among the young folks when approached to join our movement that Socialism is impractical. This subject will afford opportunity for a good discussion and we hope that all

members will invite their friends. The meeting will be held on Thursday March 10 at the lower SNPJ Hall.

Hopeful

Here's something hopeful: Capitalism got a severe jolt on the south plains of Texas when returns came in from a straw vote on the presidency conducted by a local newspaper. Though Herbert Hoover carried the district and the entire state in 1928, Norman Thomas is running four to one ahead of him on the straw balloting.

Straw votes do not win elections and too much importance should not be given to them. However, an expression of sentiment like this has an undeniable significance. It shows that more and more people are becoming convinced of the need for a fundamental change in politics. It also indicates a drop in the amount of prejudice which Socialists must overcome. A few years ago such a report from even a straw vote would have been impossible in the backward south. Who can tell what changes the next few years will bring?—Reading Labor Advocate.

Begin Socialist Planning

Almost everywhere I go I find increased interest in Socialism. Our enemies are more active against us, which is a good sign. But applause doesn't win elections or build a party.

What we need is a Four Year Plan for building Socialism and a party. We have not had it and despite fine individual work and good work by some locals we have largely wasted our opportunities since 1928. It mustn't happen again.

We can organize. Bridgeport, Conn., is proving it. Taylor and King and Bell are proving it in Detroit. Most and Barron are proving it through West Virginia. We must have a plan for organizing and a squad of organizers who can be sent two by two to the strategic points. There is no other way.

Then we must have special facilities and men to deal with labor situations. An accredited Socialist helper, not preaching party politics to begin with, but effective unionism could over and over get the kind of hold that Tom Tippett got for Brookwood with the Kanawha Valley miners in West Virginia. There is no other way. That way is practicable. We can recruit the men. We must get the money.

—Norman Thomas.

The Poor Man's Insurance

The life insurance companies of the United States in 1930 wrote 9,487,515 policies to be paid for by weekly premiums; and in the same time, 7,106,801 such policies lapsed for lack of payment. In other words, for that year, almost exactly 75 per cent of the weekly premium policies were defaulted. In a majority of such cases, the payments actually made were total loss.

Weekly premium policies have been called the poor man's insurance. The actual working of them seems to be to make the poor man poorer. This hardship is increased in a year of distress like 1930—and there may be a still worse showing when returns are in for 1931.

But even in 1929, 56.31 per cent of the weekly premium policies were allowed to lapse.

Figures are not at hand to show the actual loss to those who took out these policies and then let them lapse. It must have been a very large sum. In 1929 and 1930, the amount of weekly insurance written was about the same—something more than \$2,768,000,000. In 1929, \$1,551,000,000 of this lapsed, and in 1930, \$2,007,000,000. Weekly premiums on such totals run into money fast.

It ought to be possible to get insurance protection for workers without such ruinous waste and without harnessing them to their employers by "group insurance."—Labor.

The Radio Revolt

For two years there has been muttering in the ranks. More and more owners of radio receiving sets have become irritated and disgusted with the increase volume of sales talk squeezed in the hands of a small group of interrelated corner, the offerings, the endless repetitions of the same old croonings, warblings, blues and jazz interspersed with ardent descriptions of all kinds of commodities, annoyed and angered even more listeners as the months rolled by. Warnings against this excessive commercialization of radio came from many quarters; members of the federal radio commission, the radio trade press, artists, ministers, educators raised their voices in protest, but without avail.

In radio broadcasting, the rights of the listener should be paramount. In transmitting apparatus and studio equipment the 550 commercial broadcast stations have an investment, at the average rate of \$50,000 per station, of less than \$30,000,000, at an average cost of \$60 the 15,000,000 receiving sets represent an investment of \$780,000,000, almost 20 times the cost of the transmitting equipment, yet the owners of the transmitters have added are now acting, as though their end of the business were the important one and the only part worthy of consideration.

Now the revolt of the listeners has found a voice in congress. Senator James Couzens of Michigan has introduced a resolution asking the federal radio commission for a survey and report on the commercialization of radio programs, the possibility of limiting or eliminating direct advertising from the air and on the feasibility of government ownership of radio.

In the house Representative Horr is asking for an investigation of the tendency toward a broadcasting monopoly and of the acts and policies of the federal radio commission.

Both resolutions deserve the support of congress. They will get it if radio listeners will let their representatives in congress know that they are heartily in favor of all efforts to improve broadcasting conditions and prevent a radio monopoly.

—San Leandro News.

There are no statues of statesmen who could think of nothing to do in time of crisis except to protect the rich from paying their share of the taxes.

THE GREATEST FAILURE OF THE AGES

Spencer in the Omaha (Neb.) World Herald.